

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	Klinik Psixologiya CPSY710 3KU (6AKTS)
	Departament	Psixologiya
	Program (bakalavr, magistr)	Magistr
	Tədris semestri	2026-2027 tədris ilinin payız semestəri
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Kəmalə Əliyeva
	E-mail:	k.aliyevaugur@gmail.com
	Telefon:	055 554 82 79
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Xəzər Universiteti , Neftçilər Korpusu
	Məsləhət saatları	Tələbələrə razılaşdırılan vaxtlarda
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	1. American Psychiatric Association. (2022). <i>Diagnostic and statistical manual of mental disorders</i> (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). American Psychiatric Association Publishing. https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787 2. Carr, A. (1999). <i>The handbook of child and adolescent clinical psychology: A contextual approach</i>. Routledge. 3. Cervone, D., & Pervin, L. A. (2016). <i>Kişilik psixologiyası: Kuram və araşdırma</i> (12. baskıdan çeviri; B. B. Telef, E. Kocayörük, F. Sapmaz, H. Atak, K. Ögülmüş, M. Deniz, M. Baloglu, N. Koruklu, Ö. Ö. Cengiz, R. Şahin, T. Totan, Y. Özdemir, Z. Kabasakal, & Z. Özyeşil, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık. 4. İnanç, B. Y., & Yerlikaya, E. E. (2014). <i>Kişilik kuramları</i> (9. baskı). Pegem Akademi. 5. Trull, T. J., & Prinstein, M. J. (2013). <i>Clinical psychology</i> (8th ed.). Wadsworth, Cengage Learning.	
Kursun təsviri	Bu kurs tələbələrə klinik psixologiyanın nəzəri və praktik əsasları, inkişaf tarixi, müasir istiqamətləri və tətbiq sahələri haqqında sistemli biliklər qazandırmağı nəzərdə tutur. Kurs çərçivəsində klinik psixologiyanın digər psixologiya sahələri ilə əlaqəsi, klinik praktikada etik və peşəkar prinsiplər, klinik mü sahibənin aparılması və psixoloji qiymətləndirmənin əsas xüsusiyyətləri nəzərdən keçirilir. Tələbələr klinik psixologiyada istifadə olunan klassik və müasir şəxsiyyət nəzəriyyələri, psixodiyagnostik və klinik dəyərləndirmə üsulları, koqnitiv və neyropsixoloji qiymətləndirmə yanaşmaları ilə tanış olurlar. Kursun mühüm hissəsini psixi pozuntuların təsnifatı və diaqnostik qiymətləndirilməsi təşkil edir. Bu çərçivədə DSM-5-TR əsasında müxtəlif psixi və şəxsiyyət pozuntularının əsas diaqnostik xüsusiyyətləri, klinik əlamətləri və qiymətləndirmə prinsipləri öyrənilir. Kursda həmçinin uşaq və yeniyetmələrdə klinik problemlərin xüsusiyyətləri, neyropsixologiyanın klinik praktikadakı rolu, sağlamlıq psixologiyası və psixoloji pozuntuların qarşısının alınması məsələləri araşdırılır. Tələbələr müxtəlif psixoterapiya istiqamətləri və onların klinik hallarda tətbiq xüsusiyyətləri haqqında nəzəri biliklər əldə edir, uyğun müdaxilə yanaşmasının seçilməsini klinik nümunələr əsasında təhlil edirlər. Kurs nəzəri biliklərin praktiki tapşırıqlar, klinik case-lərin təhlili, qrup müzakirələri, təqdimatlar və klinik qiymətləndirmə nümunələri vasitəsilə möhkəmləndirilməsinə	

	yönəldilmişdir. Nəticədə tələbələr klinik psixologiyanın əsas anlayışlarını mənimsəməklə yanaşı, klinik məlumatların təhlili, psixoloji qiymətləndirmə vasitələrinin seçilməsi, diaqnostik meyarların müəyyənləşdirilməsi və uyğun psixoterapevtik yanaşmaların əsaslandırılması üzrə ilkin peşəkar bacarıqlar formalaşdırırlar.
Kursun məqsədləri	Kursun sonunda tələbələrin: 1. klinik psixologiyanın yaranma tarixi, inkişaf mərhələləri, nəzəri əsasları və müasir tətbiq sahələri haqqında əhatəli bilik əldə etməsi; 2. klinik psixologiyada etik və peşəkar prinsipləri mənimsəməsi; 3. klassik və müasir şəxsiyyət nəzəriyyələrini klinik kontekstdə təhlil edə bilməsi; 4. klinik müəssisənin məqsədi, mərhələləri və əsas üsulları haqqında nəzəri və praktik biliklər əldə etməsi; 5. klinik və psixodiaqnostik qiymətləndirmənin əsas prinsiplərini və metodlarını öyrənməsi; 6. koqnitiv və neyropsixoloji qiymətləndirmənin əsas xüsusiyyətləri haqqında məlumat əldə etməsi; 7. DSM-5-TR əsasında psixi və şəxsiyyət pozuntularının əsas diaqnostik xüsusiyyətlərini və təsnifat prinsiplərini öyrənməsi; 8. müxtəlif klinik halları təhlil etmək, uyğun qiymətləndirmə və diaqnostik yanaşmaları müəyyənləşdirmək bacarığının inkişaf etdirilməsi; 9. uşaq və yeniyetmələrdə klinik problemlərin xüsusiyyətləri haqqında bilik əldə etməsi; 10. psixoloji pozuntuların profilaktikası, sağlamlıq psixologiyası və pozitiv psixologiyanın əsas prinsiplərini mənimsəməsi; 11. əsas müasir və klassik psixoterapiya yanaşmaları haqqında nəzəri bilik əldə etməsi və klinik hallara uyğun müdaxilə yanaşmasını əsaslandırma bilməsi; 12. klinik məlumatları elmi və tənqidi şəkildə təhlil etmək, mötəbər elmi mənbələrdən istifadə etmək və əldə olunan bilikləri təqdim etmək bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutulur.
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Kursu uğurla başa vuran tələbələr: • Klinik psixologiyanın əsas anlayışlarını, yaranma və inkişaf tarixini, nəzəri əsaslarını və müasir tətbiq sahələrini izah edə biləcəklər; • Klinik psixologiyada etik və peşəkar davranış prinsiplərini müəyyənləşdirə və klinik praktikada onların əhəmiyyətini izah edə biləcəklər; • Klassik və müasir şəxsiyyət nəzəriyyələrini müqayisə edə və onların klinik praktikada tətbiq xüsusiyyətlərini təhlil edə biləcəklər; • Klinik müəssisənin məqsədini, əsas mərhələlərini və tətbiq üsullarını izah edə biləcəklər; • Klinik və psixodiaqnostik qiymətləndirmənin əsas prinsiplərini və metodlarını müəyyənləşdirə biləcəklər; • Klinik hallara uyğun qiymətləndirmə və psixodiaqnostik vasitələrin seçimini əsaslandırma biləcəklər; • Koqnitiv və neyropsixoloji qiymətləndirmənin əsas istiqamətlərini və klinik praktikadakı rolunu izah edə biləcəklər; • DSM-5-TR əsasında psixi pozuntuların əsas xüsusiyyətlərini və diaqnostik meyarlarını müəyyənləşdirə biləcəklər; • Şəxsiyyət pozuntularının əsas xüsusiyyətlərini fərqləndirə və klinik nümunələr əsasında təhlil edə biləcəklər; • Verilmiş klinik case-ləri sistemli şəkildə təhlil edərək müvafiq psixodiaqnostik və klinik qiymətləndirmə yanaşmasını müəyyən edə biləcəklər;

	• Klinik vəziyyətə uyğun psixoterapiya yanaşmasını seçə və bu seçimi nəzəri və klinik əsaslarla izah edə biləcəklər; • Uşaq və yeniyetmələrdə klinik problemlərin əsas xüsusiyyətlərini və onların qiymətləndirilməsi prinsiplərini izah edə biləcəklər;		
Tədris metodları	Məşğələ		+
	Qrup müzakirəsi		+
	Praktiki tapşırıqlar		+
	Praktiki məsələnin təhlili		+
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Yoxlama (quiz)	12 ci həftə	10
	Təqdimat	14 və 15 ci həftə	10
	Davamiyyət	Semestr boyu	5
	Aktivlik	Semestr boyu	5
	Aralıq imtahanı	8 ci həftə	30
	Final imtahanı	16 cı həftə	40
	Yekun		100
Tədris qaydaları	➤ Dərsə hazırlıq vacibdir. ➤ Dərsdə keçirilən mövzu ilə əlaqədar hissələri izah etmək, verilən ədəbiyyatı oxumaq, mövzu ilə əlaqədar suallara cavab vermək lazımdır. Grup içi müzakirələrdə fəal iştirak etmək , verilən tapşırıqları yerinə yetirmək əsasdır. ➤ Dərsdə testlərin tətbiqi ilə əlaqədar tapşırıqlar ediləcək.Bunlarda fəal iştirak etmək vacibdir. ➤ İmtahanında köçürmək qadağandır. Köçürən tələbələrin nəticələri ləğv olunur. ➤ Tələbələrin sinifdə etik olmayan müzakirə və davranışları qadağandır. Fəallıq balları: tələbələr onlara verilən tapşırıqların yerinə yetirilməsindən və ümumi muzakirələrə qoşulmalarından asılıdır.Bu zaman tələbə suallara cavab verməlidir , həmçinin mövzu ilə bağlı özünəməxsus və əsaslandırılmış fikirlərinin olması məqbul hesab edilir. Tapşırıq balları: dərs ərzində tələbələrə verilən verilən tapşırıqlar və araşdırmalar əsasında veriləcək. Prezentasiya (təqdimat): Prezentasiya keçilən mövzulardan biri olaraq təqdim ediləcək. Tələbələr aşağıdakı hallara diqqət etməlidir: 1. Təqdim olunan prezentasiya verilən mövzuya aid olmalıdır. 2. Prezentasiya vaxtında təqdim olunmalıdır. 3. Prezentasiyada istifadə olunan ədəbiyyat qeyd olunmalıdır. 4. Prezentasiyalarda mötəbər mənbələrdən istifadə olunmalıdır. 5. Prezentasiyada təqdimat edərkən qrupu ələ almaq , verilən suallara tam , ətraflı cavab vermək lazımdır . 6. Prezantasiyanı təqdimatı zamanı sadəcə elmi məlumatı paylaşmaq kifayət etmir , həmçinin onun anlaşılır tərzdə təqdim olunması və təqdimat zamanı qrupun fəallığını təmin etmək şərtidir. 7. Prezentasiyanın təqdimatı zamanı materialın üzündən oxunması yolverilməzdir.		

Yuxarıdakı bəndləri əhatə edən cavablar tam balla qiymətləndirilir. Quiz: Quiz zamanı tələbələr aşağıdakı hallara diqqət etməlidir : 1. Tələbələrə müxtəlif klinik casələr verilir 2. Tələbə bu klinik case hansı psixodiagnostik vasitədən istifadə edərək dəyərləndirəcəyini qeyd etməli 3. Onun DSM 5 təsnifatındakı kriteriyalarını qeyd etməli 4. Uyğun psixoterapiya növünü seçməli. Niyə bu terapiya növünü seçdiyini əsaslandırma Yuxarıdakı bəndləri əhatə edən cavablar tam balla qiymətləndirilir. Davamiyyət : iki 90 dəqiqədə iştirak etməmək tələbənin davamiyyətindən 1 bal aparır. Süni intellektdən (AI) istifadə siyasəti Bu kurs çərçivəsində süni intellekt (AI) alətlərindən istifadəyə müəyyən hallarda icazə verilir. AI alətlərindən istifadə tələbələrin öyrənmə prosesini dəstəkləməli, onların müstəqil düşünmə, təhlil, klinik mühakimə və akademik yazı bacarıqlarını əvəz etməməlidir. Tələbələr: AI alətlərindən mövzu ilə bağlı ilkin məlumatların əldə edilməsi, ideyaların formalaşdırılması, mətnin strukturlaşdırılması və öyrənmə prosesinin dəstəklənməsi məqsədilə istifadə edə bilərlər; AI tərəfindən təqdim olunan məlumatları mütləq şəkildə yoxlamaq və yalnız elmi, etibarlı və mötəbər mənbələrlə təsdiqlənmiş məlumatlardan istifadə etməlidirlər; Təqdimat, yazılı tapşırıq və digər akademik işlərdə AI-dan istifadə etdikləri halda bunu açıq şəkildə qeyd etməlidirlər; AI tərəfindən hazırlanmış mətn, analiz və ya cavabı öz müstəqil işi kimi təqdim etməməlidirlər; Klinik case-lərin təhlili zamanı AI tərəfindən verilən diaagnostik və ya psixoterapevtik tövsiyələrə kor-koranə etibar etməməli, klinik qərarlarını kursda öyrənilən elmi və nəzəri əsaslarla formalaşdırmalıdırlar; Real pasiyentlərə, tələbələrə və ya digər şəxslərə aid məxfi, şəxsi və identifikasiyaedici məlumatları AI alətlərinə daxil etməməlidirlər; AI-dan istifadə zamanı müəllif hüquqları, məxfilik, akademik dürüstlük və peşə etikası prinsiplərinə riayət etməlidirlər.		
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)		
Həftə	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.	Klinik psixologiyaya giriş. Klinik psixologiyanın inkişaf tarixi	Clinical Psychology , Timothy Trull, Mitchell Prinstein, 8. Edition 2013, 1. Part , p 10-63,
2.	Klinik psixologiyada etik qaydalar	Klinik Psixoloji Wolfgang Linden , Paul Hewwit , 2017 Nobel yayımevi, 4. bölüm, səh 56 - 75 ,
3.	Klinik Psixologiyada klassik və müasir şəxsiyyət nəzəriyyələri	Kişilik Psikolojisi Kuram ve araştırma Daniel Cervone , Lawrence Pervin, 2016, 4.bölüm , səh 114-156
4.	Klinik Psixologiyada klassik və müasir şəxsiyyət nəzəriyyələri	Kişilik Kuramları Banu Yazgan , Eşef Ercüment 9. Baskı ,2014, 5.bölüm ,səh 295- 331
5.	Klinik Psixologiyada psixodiagnostik dəyərləndirmə	Klinik Psixoloji Wolfgang Linden , Paul Hewwit , 2017 Nobel yayımevi, 7 . bölüm, səh 130 - 156
6.	Kognitiv və neyropsixoloji dəyərləndirmə	Klinik Psixoloji Wolfgang Linden , Paul Hewwit , 2017 Nobel yayımevi, 8 . bölüm, səh 159 - 182
7.	Klinik psixologiyada patoloji əlamətlər və DSM 5 təsnifatı əvvəlki təsnifatların müqayisəsi	Diagnostic and Statistiscal Manual of Mental Disorder , Fifth Edition , Text Revision DSM 5 – TR 2022, p.330-348

	Araııq imtahanı	
8.	Klinik psixologiyada patoloji əlamətlər və DSM 5 təsnifatı. Şəxsiyyət pozuntuları	Diagnostic and Statistiscal Manual of Mental Disorder , Fifth Edition , Text Revision DSM 5 – TR 2022, 36-100
9.	Uşaq klinik psixologiyası	Child and adolescent clinical psychology , Alan Carr, 1999, 1.section, p 4- 56
10.	Neyropsixologiya	Clinical Psychology , Timothy Trull, Mitchell Prinstein, 8. Edition , 2013, 4. Part, p.513-538
11.	Sağlamlıq psixologiyası, pozuntuların qarşısının alınması	Clinical Psychology , Timothy Trull, Mitchell Prinstein, 8. Edition , 2013, 4. Part, p.485-507
12.	Psixoterapiyalar	Klinik Psixoloji Wolfgang Linden , Paul Hewwit , 2017 Nobel yayımevi,11 . bölüm, səh 227 -314
13.	Klinik psixologiyada profisionallıq	Klinik Psixoloji Wolfgang Linden , Paul Hewwit , 2017 Nobel yayımevi, 2 . bölüm, səh 17- 37
14.	Prezintasiyaların təqdimatı	
15.	Prezintasiyaların təqdimatı	
16.	Final imtahanı	